

Tysk pige i dansk skole under krigen

Uddrag af skole- og barndomserindringer

Nedskrevet af cand.mag. Ellen Jacobsen

Ellen Jacobsen, f. Roedler 1933, oplevede dansk skole under Besættelsen på en helt særlig måde. Hun var datter af en dansk mor og en tysk far. Forældrene boede i Frankfurt ved krigens udbrud. Da deres lejlighed blev bombet, besluttede forældrene at sende Ellen til Danmark, til moster Esther og onkel Svend, der boede på Peter Bangsvej på Frederiksberg. Ellen kom i en tysk skole på Østerbro, hvor hun befandt sig elendigt. Hun blev så af sin mor hentet tilbage til Tyskland, og her skulle hun være »Jungmädel«. Hun skriver i sine erindringer, nedtegnet omkring 1990 og stillet til disposition for »Uddannelseshistorie«:

»Jeg var vel en 10-11 år – og havde lige nået at blive »Jungmädel« i det uundgåelige BDM (Bund deutscher Mädchen). Skønt Mor forsøgte at holde alting væk fra mig, som havde med regimet at gøre, kunne hun ikke forhindre det. Men hun sørgede da for, at jeg blev »syg«, hver gang vi skulle synge ved en SS-dåb. Det var for meget for hendes dybe religiøsitet. På den anden side var det umuligt helt at holde sig udenfor. Vi blev da spurgt i skolen, om vi også havde hørt førerens tale i radioen i går, og sagde vi så troskyldigt nej, kunne forældrene godt få vanskeligheder. Det mildeste var en opfordring fra myndighederne til at opdrage børnene i den rette ånd og at lære dem at lytte til førerens ord«.

Ellen som 11-årig.

Ellen blev sammen med sin lillebror igen sendt til København, til familien på Peter Bangsvej, »hvor vi var sikre, fik noget at spise, ikke blev opdraget i nazisternes ånd, og hvor vi ikke var en belastning for forældrene, der rejste fra sted til sted og til sidst måtte flygte vestpå fra Berlin«. Hun var nu blevet rigtig god til det danske sprog og skulle i skole, men ikke i en tysk.

Sønderjyllandsskolen

Ja, og så gik altså Tante Esther med mig i hånden over til Sønderjyllandsskolen, lige om hjørnet. En smuk, moderne bygning ved siden af svømmehallen. Vi kom ind til vicedirektøren, hr. Klinting, en lille mand med et venligt blik og et stort hjerte. De

blev enige om, at jeg kunne komme ind i »klasse 1. x Aa«. »Men først i morgen«, sagde hr. Klinting, han ville gerne forberede klassen.

Nu ved jeg ikke, om det var af bare imødekommenhed, at han gav sit samtykke. Måske troede han også, det var uundgåeligt at optage mig, så længe Danmark var under tysk besættelse?

I hvert fald stillede jeg næste morgen til morgensangen i hallen. En dejlig hal forøvrigt. Den lå lige over svømmebassinets grønne vand, som skimtedes igennem gulvets glaskvader. Derefter vandrede vi op ad vindelgangen og ind i klasseværelset – og så skete der det forfærdelige, at eleverne ved synet af mig udbrød i en kæmpelatter! Gud, de griner ad mig. Det bliver værre end i den tyske skole. Jeg stivnede af skræk, endnu medens jeg stod i døren, mager og bleg, med lange pinde-ben og i den obligatoriske ternede kjole med en lille hvid krave i halsen.

Men det viste sig at være ment så helt, helt anderledes. Både pigerne og drengene var så venlige og rare lige fra starten og hele den tid, jeg fik lov at være sammen med dem. (Måske var det jo også lidt spændende for dem, at have netop en tysk kammerat imellem sig?)

Velkomstlatteren, ja, den fik jeg senerehen forklaringen på. Vicedirektøren havde jo holdt en lille tale for klassen – netop om den tyske pige, der skulle komme, og han havde advaret dem: I må passe på, hvad I siger. Det kan jo være, hun er en slags spion, der skal finde ud af hvad I går og taler om, hvordan jeres forældre tænker derhjemme, og hvad vi underviser her i skolen. Måske hun spørger, om jeres far arbejder i undergrunden eller sådan noget. Husk, aldrig at svare på den slags!

Og så stod dette ængstlige, tynde væsen i døren, rystende af skræk – spionen! Det

Sønderjyllandsskolen anno 1945: Ellens klasse med hr. Klinting.

danske humør løste spændingen, og deres latter befriede os alle, straks og for bestandig, for mistro eller forsigtighed.

Sønderjyllandsskolen! Det var den elskeligste af alle de 8 skoler, jeg blev nødt til at gå i i løbet af krigs- og efterkrigsårene. Nej, den kunne slet ikke sammenlignes med nogen anden.

Jeg glemmer aldrig lærernes venlighed overfor mig, deres naturlige forståelse for min ret specielle situation. Men sikkert gjorde jeg det også let for dem, for ingen var mere dansk end jeg – ingen sang med større iver om »tysken, der måtte bygge af egne lig sin vold«. Jeg blev efterhånden også ret god til dansk, fik endda mg+ – og også i de andre undervisningsfag kunne jeg klare mig. Den kære hr. Klinting, som vi også havde i religion, lod os altid lære en masse udenad. Og siden det var min specialitet, nød jeg hans timer. I min hukommelse bor der den dag idag så mangan en dansk sang og salme.

Hr. Schüssler, en yngre lærer, som underviste i regning og geografi, var så festlig – en virkelig god kammerat. Var drengene frække, og det kunne hænde, sloges han med dem – og tilsidst lo vi alle og elskede ham. Men selvfølgelig havde lærerne ikke lov til at slå os. Det var i grunden heller aldrig virkelig nødvendigt, skønt vi godt kunne drille vores stakkels biologi-lærere, så han blev ude af sig af raseri og lukkede den skyldige ind i skeletkammeret.

Vi fik også mælk hver dag, en halv liter, tror jeg. Drengene løb skiftevis ned i hallen med en kurv, og så sad vi i frikvarteret med vores medbragte smørrebrød og drak mælken dertil. Det var en udmærket indretning, for sikkert blev under krigen også i Danmark nogle børn fejlmærkede.

Jeg følte mig efterhånden mere og mere tryk og hjemme, jeg var så dansksindet, som man bare kan være, så min harme var helt ægte og udelt, da myndighederne beordrede os ud af vores dejlige skolebygning, for at gøre plads til tyske flygtninge. I hjælpeløs indre modstand hentede rektor os ned i hallen, hvor vi fik detalillerne at vide. Og så sang vi alle de sange, tyskerne havde forbudt at synge – med revolutionær røst.

Hvad nu? Hvor kunne vi flytte hen? Det begyndte vist med nogle enkelte skoletimer i privathuse – men senere fik vi stillet et stort rum ved siden af svømmebassinet til rådighed.

Efter kapitulationen kunne vi ikke lige straks flytte tilbage i skolen, men i hvert fald nåede jeg at følge mine kammerater ind i de gamle skoleklasser, inden jeg forlod dem. Der havde fundet en lærerkonference sted, hvor hele kollegiet var blevet enig om at beholde mig, skønt de jo nu havde enhver chance for at blive af med den tyske elev. – Jeg fik officielt at vide, at jeg havde lov at blive, og det var jeg glad for, skønt jeg også syntes det var en selvfølge. For her hørte jeg da til, følte jeg.

Nå, men afskeden nærmede sig. Den var trist, skønt alt det nye, spændende, der ventede os, trøstede mig lidt. Vores kære hr. Klinting forærede mig »Den danske sang« som afskedsgave (idag sidder min gamle Mor og læser den med glæde), og eleverne samlede sammen (og de var ikke rigmands børn) til et kongemærke til mig. Også det har jeg den dag idag.

Vi sagde farvel til hinanden, jeg husker, at vi stod på trappen, og de vinkede, og jeg var så genert og hjælpeløs som altid.

I en tom fisketransportvogn, som kørte for bevægelsen »Red barnet« til Holland, lå jeg stønnende af kvalme i armene på en dansk soldat, som strøg mig over håret og gentog: Lille stakkel! Lille stakkel!

Et sted i Slesvig-Holsten blev vi sat af. Energisk organiserede Mor en engelsk Jeep, som kørte os ud på landet. Og et helt andet liv begyndte.